С Т А Н О В И Щ Е

За защита на **дисертационния труд „Приложимо право към менителницата, запис на заповед и чек по българското международно частно право“** за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ в областта на висшето образование, 3. Социални, стопански и правни науки, Професионално направление 3.6. Право, научна специалност Международно частно право на **Цветан Димитров Крумов** – докторант свободна форма на обучение в секция „Международноправни науки“ – Институт за държавата и правото при Българската академия на науките

От

Доц.д-р Венцислава Желязкова – преподавател по международно частно право в Нов Български Университет

УВАЖАЕМИ ЧЛЕНОВЕ НА НАУЧНОТО ЖУРИ,

Темата на представения дисертационен труд е безспорно интересна и поражда изключително много въпроси и проблеми от гледна точка на международното частно право. Това се дължи и на обстоятелството, че уредбата на приложимото право към отделните елементи на менителничните ефекти и менителничните сделки е изключена както от обхвата на актовете на Европейския Съюз, уреждащи частни правоотношения с международен елемент, така и от голяма част от националните актове на отделните държави по международно частно право. Уредбата се съдържа или в специални закони относно приложимото право към менителничните ефекти, или в общи нормативни актове относно търговските сделки. Като основно съдържание от материалноправна и от международнародночастноправна гледна точка, тази уредба следва решенията на Еднообразните закони за менителницата, записа на заповед и чека, от една страна, а от друга – конвенциите, предназначени да уредят някои стълкновения на закони в областта на менителницата, записа на заповед и чека. Следва изрично да се подчертае, че в българското международно частно право към настоящия момент няма монографично цялостно изследване на проблематиката относно приложимото право към отделните елементи на менителничните ефекти и на менителничните сделки като цяло. Материята е разглеждана в общи курсове по международно частно право или като отделни аспекти при изследване на материалноправните аспекти на тези търговски /финансови/ инструменти /изследването на проф. М. Павлова „Записът на заповед и менителницата“, С., 1998/. В тази връзка считам,

че представеният дисертационен труд определено запълва празнина в българската правно-изследователска и научна литература. Що се отнася до неговата практическа стойност, мисля че изследването е полезно за практикуващия юрист поради обстоятелството, че търговските ефекти имат своето приложение и действие в международния търговски оборот.

Дисертационният труд прави впечатление със своята задълбоченост, определено научен подход и впечатлява със стремежа на автора да аргументира своите тези. Независимо от обстоятелството, че някои от становищата не биха могли да бъдат споделени, това също е положителна страна на представената разработка, тъй като целта на всяко научно изследване е да бъдат предизвикани и дискусии по повдигнатите проблеми с цел насочване към рационално и правно издържано законодателно решение. Обемът на дисертационния труд /повече от 300 страници/ се оправдава с твърде обширната материя и големия кръг въпроси, които са предмет на обсъждане. Считам за удачен възприетият подход от автора разглеждането на разпоредбите на българското международно частно право относно приложимото право към менителницата, записа на заповед и чека, съдържащи се в твърде лаконичните текстове на чл. 563 – 572 от Търговския закон, да бъде направено във връзка и с обсъждане на решенията, приети в международните конвенции за стълкновението на закони при менителничните ефекти. Този подход е оправдан и заслужава подкрепа като се има предвид реципирането на част от разрешенията, предвидени в тези конвенции от редица национални законодателства, включително и българското. Полезен е и прегледът, който се прави на обсъжданията и предложенията защитавани в хода на приемане на международните конвенции – това съдейства на автора и на читателя да изгради своята теза при тълкуването на нормативните решения, както да обоснове своите предложения de lege ferenda.

Трудът е структуриран в три глави, с увод и заключение, която структура логично следва разглеждането на приложимото право към отделните елементи и действието на менителничните ефекти. Представлява интерес изложеното в увода относно практическото значение на менителничните ефекти в съвременната търговия, което от своя страна иде да подчертае необходимостта и ползата от представеното изследване – използването на менителничните ефекти като средство за кредитиране при форфетинга, документарната менителница.

Глава първа е посветена на приложимото право към способността за задължаване, формалната и материална действителност на менителничния ефект. При разглеждане на способността на едно лице да се задължава по менителница, запис на заповед и чек се прави анализ на разпоредбата на чл. 563 ал. 1 ТЗ, като същевременно авторът анализира различните критерии за определяне на дееспособността на физическите лица, възприети от различните правни системи. Именно тези различия са породили и редица спорове при обсъждане на специалната дееспособност по отношение на менителничните ефект в хода на изработване и приемане на международните конвенции в тази област. Основателно е

направеното от автора тълкуване на отпращащата норма на чл. 563, ал. 2 от ТЗ /стр. 69/ за това, че същата съдържа изключение от правилото за прилагане на отечествения закон за определяне дееспособността на лицето, което се задължава по менителничния ефект. По същия начин удачно се тълкува и разпоредбата на чл. 564, ал. 2 ТЗ /стр. 102/. Интерес представлява повдигнатият въпрос за прилагане на съображение за обществен ред от сезирания съд при определяне действителността на задължението, поето от недееспособен гражданин на държавата на сезирания съд, който е дееспособен по правото на държавата, в която е положен подписът /стр. 70/, макар определени възражения да могат да се направят срещу извода на автора за това, че „континенталните държави поначало смятат уредбата за дееспособността на свои граждани за част от обществения ред" /стр. 73/. При разглеждане на приложимото право към формата и съдържанието на менителницата, записа на заповед и чек е приемливо предложението на автора нормата да обхване и менителничните сделки. Мисля, че в някои случаи авторът преекспонира прилагането на някои основни институти в международното частно право – напр. относно квалификацията на отделни термини , които имат общо значение, което не налага винаги прилагането на чл. 39 от КМЧП от българския правоприлагащ орган. Това понякога води до неяснота, излишно усложняване на изложението, а понякога и до неточни изводи. Неясни са и изводите на автора относно допустимостта на препращането при прилагане на чл. 563 ТЗ /стр. 60/. При публикуване на работата, би следвало да бъде прецизирано използването при различните ситуации на отделните термини – lex fori, какво се има предвид под използвания термин lex nationalis /според мен би следвало да се конкретизира като lex patriae или domicilii в отделните правни системи и др./.

Глава втора е посветена на приложимото право към действието на менителничните задължения. Анализирани са различните теоретични виждания и тяхната обосновка за определяне на критерии за определяне на приложимото право към менителничните задължения, положителните и отрицателните страни при приемане на разделен или единен статут. Като се има предвид разпоредбата на чл. 565, ал. 1 ТЗ, която възприема единния статут, авторът счита за наложителна законова промяна, която да се допълни с алтернативен критерий за определяне на приложимото право към задължението на основните длъжници, когато мястото на плащане не е посочено и предлага като критерий за приложимото право - мястото, където съответните основни длъжници са положили подписите си /стр. 148-149/. От значително прецизиране се нуждае пар. 3 относно избора на приложимо право във връзка с менителничните ефекти, като се направи необходимото разграничение между арбитражното споразумение, което обосновава компетентността на правоприлагащия орган и приложимото право към същество на менителничните правоотношения /стр. 160 – 163/. Не споделям направения извод от автора за това, че „ако посоченото място на подписване е различно от действителното място, правото на посоченото място не може да бъде приложимо" /стр. 166/; самият менителничен ефект е строго формален от една страна, а от друга – третите лица трябва да могат да се позоват на правото на посоченото място. Подобна теза е защитена и при обсъждане на

международните конвенции и това е изрично посочено на стр. 170. Относно прехвърляемостта на правата срещу основния длъжник се приема, че приложимо е правото на държавата по местоиздаване на менителницата, което е логичен и оправдан извод. Аргументира се предложение de lege ferenda - приложимото право към формата на джирото да се прилага и по отношение на всички права, материализирани върху менителничния ефект /стр. 198/. Мисля, че същият ефект би се постигнал и чрез разширителното тълкуване на чл. 565, ал. 2 ТЗ, както е посочено и от автора /стр. 197/.

В третата глава авторът разглежда приложимото право към средствата за упражняване, запазване и защита на права. Обстойно се тълкува възприетият критерий в чл. 569 ТЗ „мястото, където действието по упражняване или запазване на правата трябва да се извърши". Авторът приема, че модалитетите /включително право или задължение/ за предявяване на протест се включва в обхвата на стълкновителната норма за формата на действията, които са необходими за упражняване и запазване на права /стр. 241, стр. 248/, като се старае да обоснове тази своя теза. Интересни са изводите, които са направени след обсъждане на основните становища в хода на изработване на Еднообразния закон за менителницата относно отлагането на падежа при наложен мораториум върху плащанията. Разглеждайки сроковете за обратните искове, мисля, че следва да се направи по-точно и ясно разграничение /от теоретична гледна точка още повече, че се тълкува разпоредба на българското право/ между преклузивни и давностни срокове. Направеното предложение de lege ferenda относно допълване на текста на чл. 566 ТЗ за зачитане на правото на държавата, която урежда задължението по същество би могло да се приеме за удачно.

Изключително обстойното изследване на автора заслужава да бъде публикувано, тъй като носи значителна познавателна и практическа стойност. В тази връзка бих препоръчала да бъдат изчистени някои очевидни несъответствия като например позоваване на отменени нормативни актове или такива, които вече на практика не се прилагат /стр. 156, стр. 166 и др./. В някои случаи /доста редки/, критикувайки различни тези, се забелязват противоречия в становищата на автора.

Посочената в библиографската справка литература е обстойно изследвана в отделните части на представения дисертационен труд.

Изложеното по-горе налага изводът, че представеният дисертационен труд определено представлява стойностно изследване на една сложна и твърде оскъдно разработвана материя в българското международно частно право. Някои спорни моменти, които бяха отбелязани, не биха могли да се квалифицират като слабости на работата, а по-скоро като създаване на база за дискусия и търсене на рационално решение. Представените публикации доказват, че авторът задълбочена се занимава и изследва различни страни на приложимото право към отделните елементи и действието на менителничните сделки.

Заключение:

Представеният дисертационен труд изцяло отговаря на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България. Трудът съдържа научни приноси с полезност в процеса на усъвършенстване на практиката и законодателната уредба. Дисертантът притежава не само задълбочени теоретични знания, но ясно изразена способност за самостоятелни научни изследвания.

Имам основание да дам висока положителна оценка на качествата на представения за обсъждане труд на докторанта и да предложа на уважаемото Научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор“ по професионално направление 3.6. „Право /Международно частно право/“ на Цветан Димитров Крумов – докторант в свободна форма на обучение в секция „международно правни науки“ към Института за държавата и правото – БАН.

ИЗГОТВИЛ:

Доц. д-р Венцислава Желязкова

01.06.2018 г.